

MARET SIKSTUS

Olen sündinud Paides, noorusaastad elanud Tallinnas ja töötanud kontorilaua taga. Viimased 15 aastat elan ja tegutsen Raplamaal Vanakõrtsi talus. Väärtustan kooselamist loodusega, ja püüan teda võimalikult vähe koormata. Armastan ja hoian vana käsitööd - olgu selleks kootud tekid, tikitud linikud või mõni mööblitükk, millel on (aja)lugu.

Võrgulina kudumise töötuba

Võrgulina osati kududa juba kiviajal, mil sellest valmistati nootaseid ja kahvataolisi püügivahendeid. 19. saj lõpupooleni kooti Eesti randades võrku käsitsi, seejärel hakati ostma vabrikus toodetud võrgulina.

Võrgulina on enamasti lõngast, niidist või nõõrist (tamps) sõlmkoeline hõre kangas. Võrgulina kooti käbige, mis oli valmistatud kas sirelist või kuslapuust, see pidi olema libe ja paindub. Silmad kujundati ümber kalasi (õhuke puutükk), selle laius määras võrgusilma suuruse. Kootava võrgu silmade avalihoidmiseks kasutati puust või luust raskust, kutsikat. Valmiv võrk riputati võrguhargile. Kooti harilikult kahepistelise (kalamehe- või umbsõlmega), uuemal ajal ka ühepistelise (filee-) sõlmega ning soodisõlmega.

Võrku kudusid kõik pereliikmed. Kohati, näiteks Hiiumaal, oli võrgukudumine peamiselt laste töö. 19. saj II pooleni korraldati sageli ühiseid võidu võrgukudumisi, mida nimetati kiistamiseks. Selleks koguneti mõnda tallu ja võisteldi, kes jõuab õhtu jooksul rohkem võrku kududa. Tööd saatsid jutud ja laulud. Kiistamine kadus 19. saj lõpul, kui hakati võrgulina ostma. 1930. aastail korraldasid kaluriühistud puhtsportlikel eesmärkidel võrgukudumisevõistlusi, kus selgitati rannapiirkondade parimad võrgumeistrid. Nüüdisajal kootakse võrgumaterjali võrgukudumismasinatega.

Võrguparandamise töö lasus peamiselt naispere õlgadel. Juba väikesed 10-12-aastased tüdrukud pandi võrke parandama ja 13-14-aastased käisid kodunt väljas tasu eest võrke parandamas - nende juures, kel oli tööjõust puudus.

Kui võrgulinast olid tükid välja rebenenud, tuli puuduv osa võrgule sisse kududa. See nõudis suuremat oskust ja tavaliselt oli pereisa see, kes võrgulohu parandas.

Püügiks kõlbmatu võrk läks viimasele kasutusringile: temast kooti põrandariie.

Praktilises töötoas õpetan võrgulina kudumist kahepistelise umbsõlmega, traditsioonilisi töövõtteid kasutades. Võrguniidiks kasutan linast ja puuvillast nõõri.

Võrkkoti kudumine

Võrgutaoliseid kotte on ajaloos kasutanud paljud kultuurid, need olid populaarsed Venemaal ja kogu NSVL-s, kus neid kutsuti "avoska". Nimi "avoska" tuleneb sõnast "avos", mis on ebamäärase õnneootuse väljendus, tõlgituna erinevates kontekstides "igaks juhuks", "loodetavasti" jne.

Mõiste tekkis 1930. aastate tarbekaupade puuduse kontekstis Nõukogude Liidus, kus kodanikud võisid enamus põhiostudest saada vaid tänu õnnele. Avoska igaks juhuks taskus, see oli väike ja kerge, samas uskumatult tugev ja mahukas... juhuks kui õnn naeratab.

Avoska oli nõukogude igapäevaelu oluline kultuurinähtus. Sünteetiliste materjalide tulekuga hakati neid valmistama ka venivast kunstmaterjalist nõõrist, nii et väga väikese võrgu saaks

venitada väga suureks ja mahukaks kotiks. Kilekottide populariseerimisega avoskade kasutamine vähenes, kuni kadus sootuks.

Keskonnaprobleemide teadvustamine, üldine retromood ja poliitilised suunad on andnud uue tõusu ja mõtte võrgukotile, võib öelda, et nende tõus ja langus käib koos kilekottide languse ja tõusuga.

